

ZIŅOJUMS PAR VIDES INVESTĪCIJĀM

2009

Vides ministrija

ZIŅOJUMU IZSTRĀDĀJA:

Investīciju departaments

Klimata un atjaunojamo energoresursu departaments

Projektu finanšu un atbalsta departaments

Projektu ieviešanas departaments

ISSN 1407-4826

© 2010, LR Vides ministrija

ZIŅOJUMS PAR VIDES INVESTĪCIJĀM

2009

Rīga

SATURS

PRIEKŠVārds.....	5
VIDES AIZSARDZĪBAS PASĀKUMIEM PIEEJAMĀIS FINANSĒJUMS.....	6
Kohēzijas fonds	6
Eiropas Reģionālās attīstības fonds	6
Klimata pārmaiņu finanšu instruments.....	7
Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instruments un Norvēģijas valdības divpusējais finanšu instruments	7
LIFE programma	8
ES struktūrfondu 3. mērķa „Eiropas teritoriālā sadarbība” 2007. - 2013. gadam Eiropas teritoriālās sadarbības programmas	8
Latvijas – Šveices sadarbības programma.....	9
VIDES AIZSARDZĪBAS PASĀKUMIEM PIEŠĶIRTAIS FINANSĒJUMS	9
INVESTĪCIJAS VIDES AIZSARDZĪBĀ	11
Klimata pārmaiņu finanšu instrumenta apguve.....	13
Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta apguve.....	14
INVESTĪCIJAS ŪDENSĀIMNIECĪBAS INFRASTRUKTŪRAS ATTĪSTĪBĀ	14
INVESTĪCIJAS ATKRITUMU APSAIMNIEKOŠANAS SISTĒMAS ATTĪSTĪBĀ	17
INVESTĪCIJAS DABAS AIZSARDZĪBĀ.....	19
LIFE programmas līdzfinansēto projektu īstenošana	19
ES struktūrfondu 3. mērķa „Eiropas teritoriālā sadarbība” 2007. - 2013. gadam Eiropas teritoriālās sadarbības programmas	20

PRIEKŠVārds

Vides ministrijai 2009.gads vides investīciju jomā saistīts ar vislielāko ieguldījumu vides aizsardzības projektos pēdējo piecpadsmit gadu laikā. Laikā no 1995. līdz 2009. gadam projektu īstenošanā ieguldīti 670 milj. latu, no tiem 2009. gadā – 182 milj. latu jeb 27% no kopējiem ieguldījumiem šo gadu laikā. Lielākie līdzekļi ieguldīti, lai uzlabotu dzeramā ūdens kvalitāti un nodrošinātu sadzīves notekūdeņu attīrīšanu, kā arī padarītu sadzīves atkritumu apglabāšanu iedzīvotāju veselībai un videi nekaitīgā veidā. Līdz ar sadzīves atkritumu poligona „Janvāri” nodošanu ekspluatācijā tikai vienā – Vidusdaugavas sadzīves atkritumu apsaimniekošanas reģionā – nav vēl izbūvēts normatīvo aktu prasībām atbilstošs atkritumu apglabāšanas poligons. Kopumā pārskata periodā dažādās projektu ieviešanas stadijās bija vairāk nekā 180 Eiropas Savienības fondu līdzfinansētie projekti – Eiropas Savienības fondi 2009. gadā ir nodrošinājuši 67% no kopējām investīcijām vides aizsardzībā.

Pagājušais 2009.gads iezīmīgs arī ar to, ka starptautiskās emisiju tirdzniecības ietvaros tika parakstīti pirmie līgumi par noteiktā daudzuma vienību pārdošanu. Latvijai starptautiskajai emisiju tirdzniecībai kopumā pieejami 40 miljoni noteiktā daudzuma vienību, no kurām 2009. gadā pārdotas 18,5 miljoni noteiktā daudzuma vienības, tā iegūstot vairāk nekā 180 milj. eiro lielus līdzekļus siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas projektu īstenošanai, t.i., ēku energoefektivitātes paaugstināšanai, kā arī siltumnīcefekta gāzu emisijas samazinošu tehnoloģiju un tehnoloģiju, kas nodrošina pāreju no fosilajiem uz atjaunojamajiem energoresursiem, izstrādei.

Eiropas Savienības fondu, Klimata pārmaiņu finanšu instrumenta, Eiropas ekonomiskās zonas un Norvēģijas valdības finanšu instrumenta, kā arī Šveices-Latvijas sadarbības programmas līdzekļi ir būtisks atbalsts pašvaldībām, valsts organizācijām, ūdens apsaimniekošanas un atkritumu apsaimniekošanas komersantiem vides aizsardzības projektu īstenošanai laikā, kad valstī ir sarežģīta ekonomiskā un finansiālā situācija. Vides ministrijas speciālisti galveno uzmanību velta tam, lai šie finanšu līdzekļi efektīvi tiktu izmantoti vides aizsardzības prioritāšu ieviešanai, sniedzot konsultatīvu atbalstu gan projektu iesniedzējiem gan finansējuma saņēmējiem.

Raimonds Vējonis
vides ministrs

VIDES AIZSARDZĪBAS PASĀKUMIEM PIEEJAMĀS FINANSĒJUMS

Kohēzijas fonds

Kohēzijas fonds sniedz atbalstu vides aizsardzības politikas prioritāšu ieviešanai ūdenssaimniecības un atkritumu apsaimniekošanas jomā un saskaņā ar vides rīcības programmu fonds var atbalstīt arī jomas, kas saistītas ar ilgtspējīgu attīstību un viennozīmīgi dod ieguvumus videi, proti, energoefektivitātes un atjaunojamās enerģijas jomā, bet transporta jomā – ilgtspējīga pilsētu transporta un sabiedriskā transporta attīstībā.

Cita starpā vides rīcības programma nosaka, ka jāveicina efektīva un noturīga zemes un jūras resursu izmantošana un apsaimniekošana, ņemot vērā ar vidi saistītus jautājumus, īpašu nozīmi piešķirot piekrastes teritoriju vienotai apsaimniekošanas programmai, ka nepieciešams apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos un nodrošināt, ka tiek saglabāta un atjaunota ainavas estētiskā vērtība, kā arī, ka uzmanība jāpievērš datiem un informācijai par vides stāvokli.

Īstenojot 2007. – 2013. gada Eiropas Savienības (turpmāk – ES) finanšu plānošanas perioda darbības programmu „Infrastruktūra un pakalpojumi”, ūdenssaimniecības, atkritumu apsaimniekošanas, dabas aizsardzības, piesārņoto vietu sanācības un vides monitoringa un kontroles infrastruktūras attīstībai ir pieejams Kohēzijas fonda finansējums šādu aktivitāšu ietvaros:

- 3.3.1.6. aktivitāte „Liepājas Karaostas ilgtspējīgas attīstības priekšnoteikumu nodrošināšana”,
- 3.5.1.1. aktivitāte „Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 2000” (04.12.2007. MK noteikumi Nr.836),
- 3.5.1.2. aktivitāte „Reģionālu atkritumu apsaimniekošanas sistēmu attīstība”:
  - 3.5.1.2.1. apakšaktivitāte „Normatīvo aktu prasībām neatbilstošo izgāztuvju rekultivācija” (30.06.2008. MK noteikumi Nr.490),
  - 3.5.1.2.2. apakšaktivitāte „Reģionālu atkritumu apsaimniekošanas sistēmu attīstība” (18.08.2008. MK noteikumi Nr. 667),
  - 3.5.1.2.2. apakšaktivitāte „Dalītās atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstība” (15.12.2009. MK noteikumi Nr.1487),
- 3.5.1.3. aktivitāte „Infrastruktūras izveide Natura 2000 teritorijās” (15.09.2009. MK noteikumi Nr.1059),
- 3.5.1.4. aktivitāte „Vides monitoringa un kontroles sistēmas attīstība” (27.04.2010. MK noteikumi Nr.402).

Kopumā vides aizsardzības pasākumiem no Kohēzijas fonda ir pieejams finansējums 591,46 milj. eiro jeb 415,68 milj. latu.

Eiropas Reģionālās attīstības fonds

Eiropas Reģionālās attīstības fonds (turpmāk – ERAF) atbalsta ilgtspējīgu un integrētu reģionālās un vietējās ekonomikas attīstību un nodarbinātību ar tādu darbības programmu palīdzību, kuru mērķis ir ekonomikas struktūras modernizēšana un dažādošana, kā arī pastāvīgu darbavietu radīšana un saglabāšana. Vides jomā tiek atbalstīti pasākumi saistībā ar ūdens piegādi un ūdens un atkritumu apsaimniekošanu; notekūdeņu attīrīšanu un gaisa kvalitātes uzlabošanu; integrēta piesārņojuma novēršanu un kontroli; kā arī tiek atbalstīti pasākumi klimata izmaiņu radīto seku mazināšanai; piesārņotu vietu, zemes un industriālo platību atkal atjaunošanai; bioloģiskās daudzveidības un dabas aizsardzības veicināšanai, tostarp tiek atbalstītas investīcijas *NATURA* 2000 teritorijās.

ERAF finansējums 194,767 milj. eiro apjomā vai 136,88 milj. latu pieejams ūdenssaimniecības attīstības, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas, piesārņoto vietu sanācības un plūdu risku novēršanas pasākumiem:

- 3.4.1.1. aktivitāte „Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000” (28.07.2008. MK noteikumi Nr.606),
- 3.4.1.3. aktivitāte „Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas ex situ un vides izglītības infrastruktūras izveide” (15.12.2009. MK noteikumi Nr.1465),
- 3.4.1.4. aktivitāte „Vēsturiski piesārņoto vietu sanācija” (30.09.2008. MK noteikumi Nr. 817),
- 3.4.1.5. aktivitāte „Vides risku samazināšana”:
  - 3.4.1.5.1. apakšaktivitāte „Pļaviņu un Jēkabpils pilsētu plūdu draudu samazināšana” (28.10.2008. MK noteikumi Nr.899),
  - 3.4.1.5.2. apakšaktivitāte „Hidrotehnisko būvju rekonstrukcija plūdu draudu risku novēršanai un samazināšanai” (14.07.2009. MK noteikumi Nr.773).

Klimata pārmaiņu finanšu instruments

Klimata pārmaiņu finanšu instrumenta (turpmāk – KPFI) darbība tika uzsākta 2009.gadā, kad starptautiskās emisiju tirdzniecības ietvaros tika parakstīti pirmie līgumi par noteiktā daudzuma vienību (turpmāk – NDV) pārdošanu. Starptautiskajai emisiju tirdzniecībai Latvijai pieejami kopumā 40 milj. NDV, no kurām 2009. gadā pārdoti 18,5 milj. NDV, iegūstot vairāk nekā 180 milj. eiro. Iegūtie līdzekļi tiks ieguldīti siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanā īstenojot projektus tādās jomās kā pašvaldību ēku energoefektivitātes paaugstināšana, augstākās izglītības iestāžu ēku energoefektivitātes paaugstināšana, tehnoloģiju, kas nodrošina pāreju no fosilajiem uz atjaunojamajiem energoresursiem, iegāde un uzstādīšana, siltumnīcefekta gāzu emisijas samazinošu tehnoloģiju attīstīšana u.c.

Visu KPFI finansēto projektu īstenošanas, pārskatu iesniegšanas un pārbaudes kārtību nosaka 2009.gada 25.jūnija MK noteikumi Nr.644 ”Klimata pārmaiņu finanšu instrumenta finansēto projektu īstenošanas, pārskatu iesniegšanas un pārbaudes kārtība”.

Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instruments un Norvēģijas valdības divpusējais finanšu instruments

Latvijai ir pieejami Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta (turpmāk – EEZ) finanšu līdzekļi. Vides ministrijas kompetencē ir šī instrumenta divas prioritātes un viena programma:

- prioritāte „Vides aizsardzība” (kopējais finansējums – 4 755 748 EUR jeb 3,342 milj. latu). Prioritātē tiek atbalstīta integrēta vides piesārņojuma novēršana un kontrole, atjaunojamās enerģijas izmantošanas veicināšana, vides piesārņojuma kontroles sistēmu uzlabošana, īpaši lauksaimniecībā un elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumu apsaimniekošanas sistēmas izveidošana;
- prioritātē „Ilgtspējīga attīstība” (kopējais finansējums – 3 947 784 EUR jeb 2,775 milj. latu) iekļautas apakšprioritātes „Darbības spēju paaugstināšana ilgtspējīgas attīstības jomā”, „Organiskās lauksaimniecības izplatīšanas veicināšana” un „Dabas resursu pārvaldības un izmantošanas efektivitātes paaugstināšana”;
- programmas „Vides politikas integrācijas programma Latvijā” (kopējais finansējums – 4 095 779 EUR jeb 2,879 milj. latu) mērķis ir izveidot vides politikas integrācijas kapacitāti, izmantojot starpdisciplināro izpēti, politikas analīzi un iesaistot visas ieinteresētās mērķgrupas, galveno uzsvaru liekot uz sadarbības saišu veidošanu starp politikas veidotājiem, zinātniekiem un komersantiem. Programmas līdzfinansējums tiek

veidots no 85% finanšu instrumenta un 15% valsts budžeta līdzekļiem. Programmas īstenošanas laiks ir 2011.gada 30.aprīlis.

LIFE programma

LIFE un LIFE+ programma šajā ES plānošanas periodā ir politikas veidošanas un ieviešanas atbalsta instruments, t.i., tās mērķis ir veicināt Kopienas vides politikas un tiesību aktu īstenošanu, aktualizēšanu un attīstību, tostarp vides politikas integrēšanu pārējā politikā. Jo īpaši LIFE+ programma atbalsta 6. vides rīcības programmas ieviešanu. Latvijas gada kvota LIFE+ programmā ir aptuveni 2,7 milj. eiro.

ES struktūrfondu 3. mērķa „Eiropas teritoriālā sadarbība” 2007. - 2013. gadam Eiropas teritoriālās sadarbības programmas

Igaunijas – Latvijas pārrobežu sadarbības programma atbalsta pārrobežu sadarbības projektus starp Igaunijas un Latvijas partneriem Programmas teritorijā (Kurzeme, Vidzeme, Rīga un Pierīga Latvijā un Hiiu, Jõgeva, Lääne, Põlva, Pärnu, Saare, Tartu, Valga, Viljandi un Võru apgabaliem Igaunijā). Uz atbalstu var pretendēt projekti, kuros iesaistīti abu valstu partneri (vismaz pa vienam no katras valsts) un ir loģisks pamatojums sadarboties un kopīgi risināt jautājumus pārrobežu līmenī. Prioritātes „Lielāka Programmas teritorijas saliedētība” ietvaros tiek atbalstīta publisko pakalpojumu un resursu kopīgas vadības uzlabošana (sadarbība vides, atkritumu pārstrādes, enerģijas ieguves, veselības aprūpes u.c. jomās).

Latvijas - Lietuvas pārrobežu sadarbības programmas mērķis ir veicināt ilgtspējīgu un vienlīdzīgu pierobežas reģiona sociālekonomisko attīstību, lai padarītu to konkurētspējīgu ekonomiskajai un uzņēmējdarbības attīstībai un pievilcīgu dzīvošanai un apmeklēšanai. Programmas attiecināmās teritorijas Latvijā ir Kurzeme, Zemgale, Latgale. Prioritāte „Pievilcīgas vides dzīvošanai izveidošana un ilgtspējīgas sabiedrības attīstība” sekmē programmas galvenā mērķa sasniegšanu, uzlabojot sabiedrisko pakalpojumu un dabas resursu kopīgu pārvaldību un uzlabojot pierobežas reģionu pievilcību.

Centrālā Baltijas jūras reģiona programmas vīzija ir radīt globāli atpazīstamu, dinamisku un konkurētspējīgu reģionu, kas ir pievilcīgs gan biznesam, gan tūristiem, kur cilvēki vēlas dzīvot, strādāt un investēt. Programma Latvijā aptver NUTS III reģionus: Kurzeme, Rīga, Pierīga (attiecināmie reģioni) un Zemgale, Vidzeme (pieguļošie reģioni). Prioritātes „Droša un veselīga vide” mērķis ir aizsargāt un uzlabot kopējo vidi, īpašu uzmanību pievēršot Baltijas jūrai. Prioritāte atbalsta ilgtspējīgu programmas teritorijas vides attīstību, lai to padarītu pievilcīgāku gan iedzīvotājiem, gan viesiem.

Latvijas – Igaunijas – Krievijas pārrobežu sadarbības programma tiek īstenota Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instrumenta ietvaros. Galvenais programmas mērķis ir izmantot plašā pierobežas reģiona potenciālu reģiona ekonomikas attīstībai, piesaistot investīcijas nodarbinātības un dzīves līmeņa celšanai. Programmas attiecināmās teritorijas Latvijā ir Latgale, Vidzeme, (Rīga un Pierīga kā papildus teritorijas). Prioritāte „Kopējie izaicinājumi” veicina kopīgu darbību vides un dabas resursu aizsardzībā, kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanā un sekmēšanā, kā arī energoefektivitātes uzlabošanā.

Latvijas – Lietuvas – Baltkrievijas pārrobežu sadarbības programmas mērķis ir veicināt ilgtspējīgu un vienlīdzīgu pierobežas reģiona sociālekonomisko attīstību, lai padarītu to konkurētspējīgu ekonomiskajai un uzņēmējdarbības attīstībai un pievilcīgu dzīvošanai un apmeklēšanai. Programmas attiecināmā teritorija Latvijā ir Latgale. Prioritāte „Kopīgu problēmu risināšana un robežu infrastruktūras attīstība” veicina vides aizsardzību, dabas

resursu pārvaldīšanu, dabas mantojuma aizsardzību, sociālās un veselības sistēmas attīstību, robežpunktu infrastruktūras un aprīkojuma uzlabošanu, kā arī robežu administrēšanas darbu un muitu procedūru uzlabošanu.

Baltijas jūras reģiona transnacionālās sadarbības programmas mērķis ir veicināt transnacionālo attīstību, lai izveidotu ilgtspējīgu, konkurētspējīgu un teritoriāli vienoto Baltijas jūras reģionu. Programmas attiecināmā teritorijā ietilpst 11 dalībvalstis: Dānija, Zviedrija, Somija, Igaunija, Latvija, Lietuva, Polija, atsevišķie Vācijas reģioni, kā arī Norvēģija, Baltkrievija un atsevišķie Krievijas reģioni. Prioritāte „Baltijas jūras kā kopējā resursa pārvaldība” uzlabo Baltijas jūras resursu pārvaldību ar mērķi panākt labāku vides stāvokli, samazināt jūras piesārņojumu un uzlabot drošību jūrā.

Starpreģionu sadarbības programmas INTERREG IVC mērķis ir atbalstīt reģionālo attīstību, zināšanas ekonomikas, vides un risku novēršanas jomās, kā arī veicināt Eiropas ekonomisko modernizāciju un konkurētspējas palielināšanos. Programmas prioritātes „Inovācijas un zināšanu ekonomika” mērķis ir veicināt pētniecību, jaunās tehnoloģijas un inovācijas, sekmēt novatorisko uzņēmējdarbības formu attīstību un uzlabot reģionālas politikas attīstību nodarbinātības un izglītības jomā. Prioritāte „Vides un risku novēršana” atbalsta dabas un tehnoloģisko risku novēršanu un pārvaldību, veicina ūdens resursu saglabāšanu un atkritumu pārstrādi, sekmē vides, ainavas un kultūras mantojuma aizsardzību un izmantošanu tūrisma jomā, kā arī atbalsta atjaunojamo energoresursu attīstību un ilgtspējīgu transporta izmantošanu.

Latvijas – Šveices sadarbības programma

Latvijas – Šveices sadarbības programma ir finansiālās palīdzības instruments, kas ir izmantojams papildus Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda finanšu palīdzībai, kā arī Eiropas Ekonomikas zonas un Norvēģijas finanšu instrumentu palīdzībai. Šveices finanšu palīdzība papildina šīs programmas un koncentrējas, galvenokārt, uz tiem projektiem, kuri netiek finansēti vai tiek daļēji finansēti no citiem finanšu avotiem. Latvijas – Šveices sadarbības programma sniedz atbalstu arī projektiem vides un infrastruktūras jomā. Prioritātē „Pamata infrastruktūras rehabilitācija un modernizācija”, kuras mērķis ir uzlabot vidi, lai paaugstinātu dzīves standartus un veicinātu ekonomisko attīstību, iespējamās šādas aktivitātes:

- Bīstamo atkritumu izgāztuvju rekultivācija,
- Bīstamo atkritumu apsaimniekošana,
- Vēsturiski iesārņoto vietu sanācija.

Latvijas – Šveices sadarbības programmas ietvaros finansējums Latvijai būs pieejams laika posmā līdz 2012.gadam (5 gadu saistību periods), paredzot iespēju projektu īstenošanu pabeigt līdz 2017.gadam. Vides aizsardzības jomā šīs sadarbības programmas ietvaros paredzēts piesaistīt finansējumu teritorijām, kuru piesārņojums būtiski ietekmē atklāto ūdens tilpņu kvalitāti (Daugavai).

VIDES AIZSARDZĪBAS PASĀKUMIEM PIEŠKIRTAIS FINANSĒJUMS

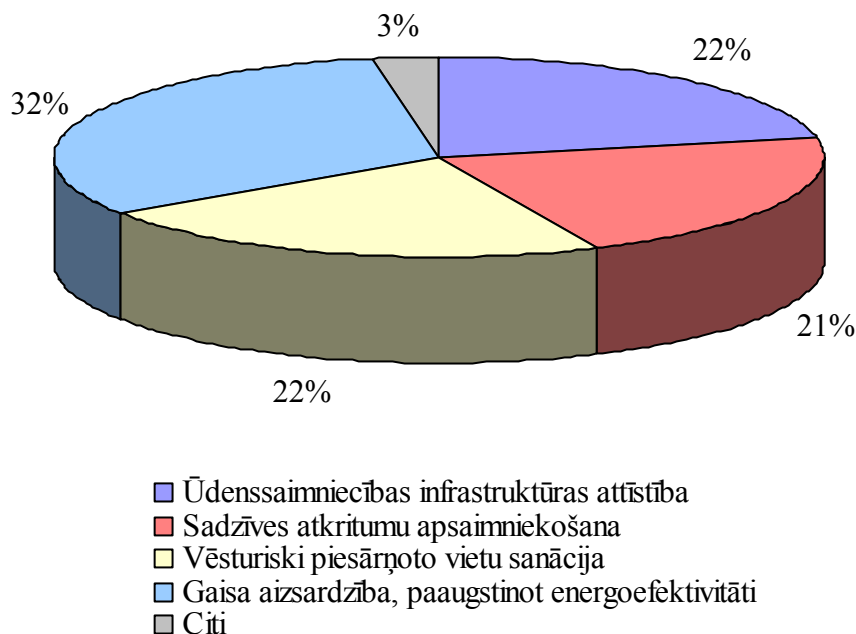
No vides aizsardzības pasākumiem pieejamajiem ES un ārvalstu finanšu palīdzības līdzekļiem 2009. gadā apstiprināts finansējums 82,051 milj. latu apmērā. Finansējums apstiprināts no Kohēzijas fonda, ERAF, KPFI un EEZ (*1. tabula, 1. attēls*).

1. tabula. Apstiprinātais ES fondu un ārvalstu līdzfinansējums vides aizsardzības projektiem, 2009, milj. LVL

Aktivitāte	Finansētājs	Apstiprinātais finansējums, milj. LVL
Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000	ERAF	17,909
Vēsturiski piesārņoto vietu sanācija	ERAF	18,157
Normatīvo aktu prasībām neatbilstošo izgāztuvju rekultivācija	Kohēzijas fonds	6,351
Reģionālu atkritumu apsaimniekošanas sistēmu attīstība	Kohēzijas fonds	11,287
Energoefektivitātes paaugstināšana pašvaldību ēkās	KPFI	26,099
Vides politikas integrācijas programma Latvijā	EEZ	2,248
Kopā		82,051

Lielāko daļu, t.i., 44% no piešķirtā finansējuma sastāda ERAF līdzfinansējums un finansējums no KPFI – 32%, Kohēzijas fonds sastāda 21% no kopējiem piešķirtajiem ES fondu un citas ārvalstu palīdzības līdzekļiem.

Finansējums piešķirts ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstībai, sadzīves atkritumu izgāztuvju rekultivācijai, sadzīves atkritumu poligonu infrastruktūras attīstībai, Vēsturiski piesārņoto vietu sanācijai, kā arī energoefektivitātes pasākumiem (2. attēls).

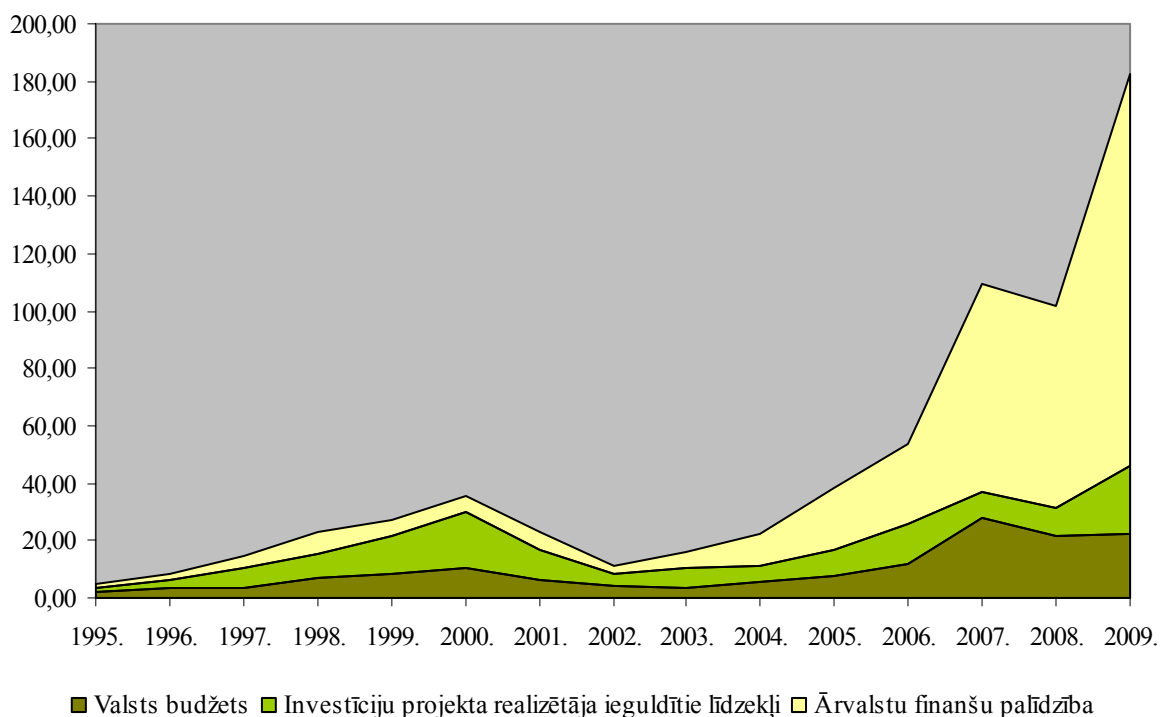
1. attēls. Piešķirtā ES fondu un ārvalstu līdzfinansējuma sadalījums pa vides aizsardzības jomām, 2009

Par piešķirto finansējumu paredzēts rekultivēt 27 sadzīves atkritumu izgāztuves ~ 48 ha platībā, Vidusdaugavas sadzīves atkritumu apsaimniekošanas reģionā plānots izbūvēt sadzīves atkritumu apglabāšanas poligonu, 3 kompostēšanas laukumus un 3 atkritumu šķirošanas-pārkraušanas stacijas, Ziemeļvidzemes sadzīves atkritumu apsaimniekošanas reģionā plānots

ierīkot jaunu atkritumu apglabāšanas šūnu 4,7 ha platībā, kā arī plānots veikt Jelgavas šķidro bīstamo atkritumu izgāztuves „Kosmoss” un vēsturiski piesārņotās vietas „Inčukalna sērskābā gudrona dīķi” sanāciju. Ūdenssaimniecības sabiedrisko pakalpojumu kvalitāti par apstiprināto ERAF līdzfinansējumu varēs uzlabot 56 apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000. Energoefektivitātes pasākumi tiks nodrošināti 222 pašvaldību ēkās.

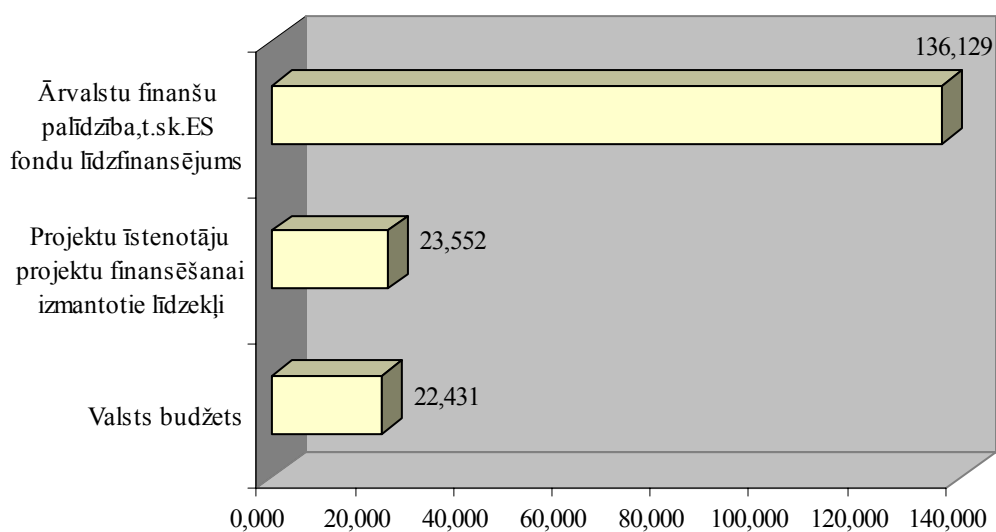
INVESTĪCIJAS VIDES AIZSARDZĪBĀ

Ieguldījumi vides aizsardzībā būtiski pieauguši sākot ar 2005. gadu. 15 gadu laikā vides aizsardzībā ieguldīti 670,5 milj. latu, no tiem ūdenssaimniecības un atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras attīstības projektos 632,72 milj. latu jeb 94% no kopējiem ieguldījumiem. Vairāk nekā 56% no investīcijām jeb 379,68 milj. latu ieguldījuši divpusējās sadarbības partneri un ES fondi un programmas, attiecīgi valsts budžets – 21,7% jeb 145,83 milj. latu un projektu īstenotāji – 21,6% no kopējām investīcijām jeb 144,98 milj. latu (2. attēls).

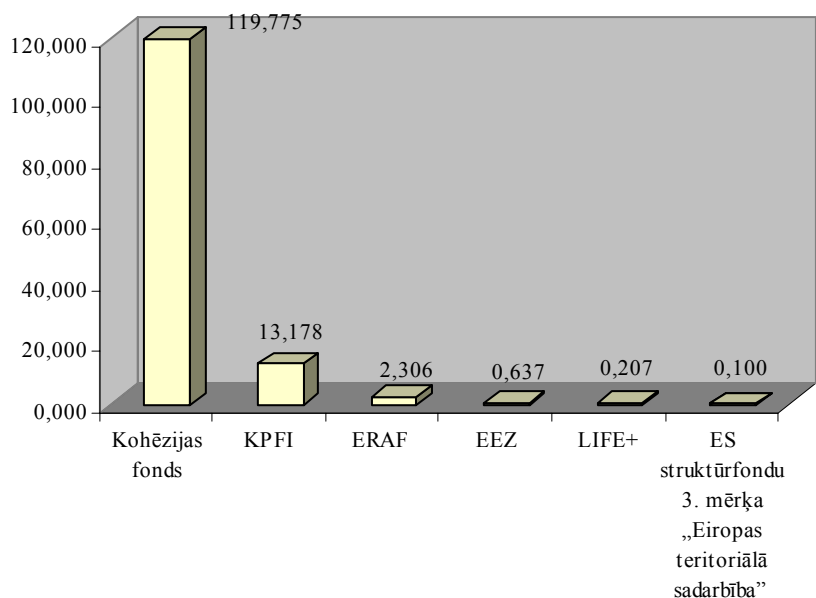
2.attēls. Finanšu avotu ieguldījumu dinamika vides sektorā, 1995 – 2009, milj. LVL

2009. gadā, piesaistot Eiropas Savienības (ES) fondu finanšu līdzekļus, tika īstenoti projekti, ieguldot tajos 182,35 milj. latu. Ārvalstu finanšu palīdzība, t.sk. ES fondu līdzfinansējums ir bijis visapjomīgākais ~74% no kopējiem ieguldītajiem līdzekļiem, valsts budžets ieguldījis ~12%, bet projektu īstenotāji ~13% no ieguldītajām investīcijām vides aizsardzības projektos (3. attēls).

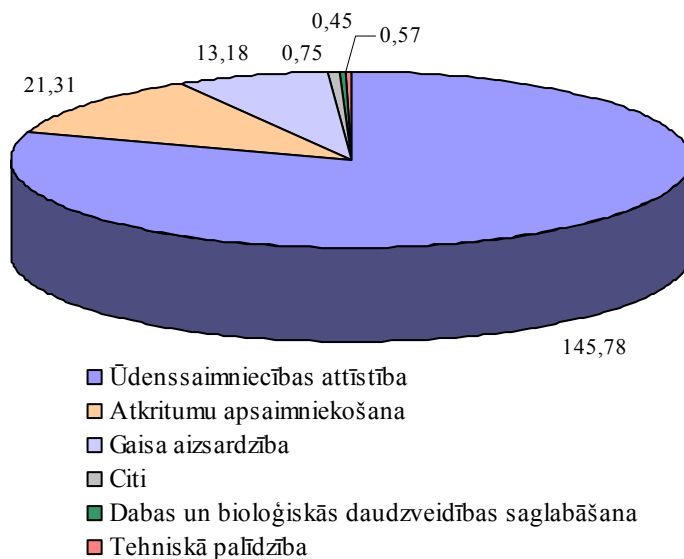
3. attēls. Vides investīcijas atbilstoši finanšu avotam, 2009, milj. LVL

No apstiprinātā ES fondu un programmu līdzfinansējuma 2009. gadā vides aizsardzībā Kohēzijas fonda līdzfinansējums sastāda 88% no šiem līdzekļiem, KPFI – 9,7%, ERAF līdzfinansējums – 1,7%, EEZ – 0,5%, LIFE+ ~0,15% un INTERREG – 0,1% (4. attēls).

4. attēls. ES fondu un programmu ieguldījums vides aizsardzības projektos, 2009, milj. LVL

Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstībā 2009. gadā ieguldīti ~80% no kopējām investīcijām, atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras attīstībā ~12% un gaisa aizsardzībā, īstenojot klimata pārmaiņas ietekmējošos projektus, ~7% no kopējām investīcijām (5. attēls).

5. attēls. Investīciju sadalījums pa prioritārajiem darbības virzieniem, 2009, milj. LVL

Klimata pārmaiņu finanšu instrumenta apguve

Lai būtu iespējama KPFI finansējuma apguve, 2009. gadā tika apstiprināti pirmie divi KPFI finansēto projektu atklāto konkursu nolikumi – 2009.gada 25.jūnijā apstiprināja MK noteikumus Nr.645 „Klimata pārmaiņu finanšu instrumenta finansēto projektu atklāta konkursa „Energoefektivitātes paaugstināšana pašvaldību ēkās” nolikums” un 2009.gada 22.decembrī MK noteikumus Nr.1492 „Klimata pārmaiņu finanšu instrumenta finansēto projektu atklāta konkursa „Siltumnīcefekta gāzu emisijas samazinošu tehnoloģiju attīstīšana” nolikums”.

2009.gadā KPFI ietvaros Vides ministrija uzsāka īstenot projektu iesniegumu atklāto konkursu „Energoefektivitātes paaugstināšana pašvaldību ēkās”, kura mērķis ir oglekļa dioksīda emisiju samazināšana, samazinot siltumenerģijas patēriņu Latvijas Republikas pašvaldību sabiedriskajās ēkās un ēkās, kas nepieciešamas pašvaldību autonomo funkciju nodrošināšanai. Konkursa ietvaros pieejamais KPFI finansējums ir 26 193 405 latu, KPFI atbalsta likme projektam nepārsniedz 85 % no projekta kopējām attiecināmajām izmaksām, pārējās attiecināmās izmaksas sedz projekta īstenotājs. Tiek atbalstīta:

- projekta energoaudita un tehniskā projekta sagatavošana;
- projekta īstenošanas būvuzraudzība;
- projekta īstenošanas autoruzraudzība;
- investīcijas siltumenerģijas patēriņa samazināšanā;
- sabiedrības informēšana par projekta īstenošanas rezultātiem un to sociāli ekonomisko ietekmi.

No saņemtajiem 69 projektu iesniegumiem par pieprasīto summu 29,726 milj. latu apjomā apstiprināti tika 56 projektu iesniegumi par kopējo KPFI finansējuma summu 26,099 milj. latu. Apstiprināto projektu ietvaros energoefektivitātes pasākumus ir paredzēts veikt 222 ēkās – galvenās aktivitātes tiks īstenotas 2010.gadā. Atbilstoši projektu iesniedzēju iesniegtajiem maksājumu pieprasījumiem 2009.gadā pašvaldībām tika pārskaitīti 13,178 milj. latu. KPFI administratīvie izdevumi atskaites periodā sastādīja 0,167 milj. latu.

Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta apguve

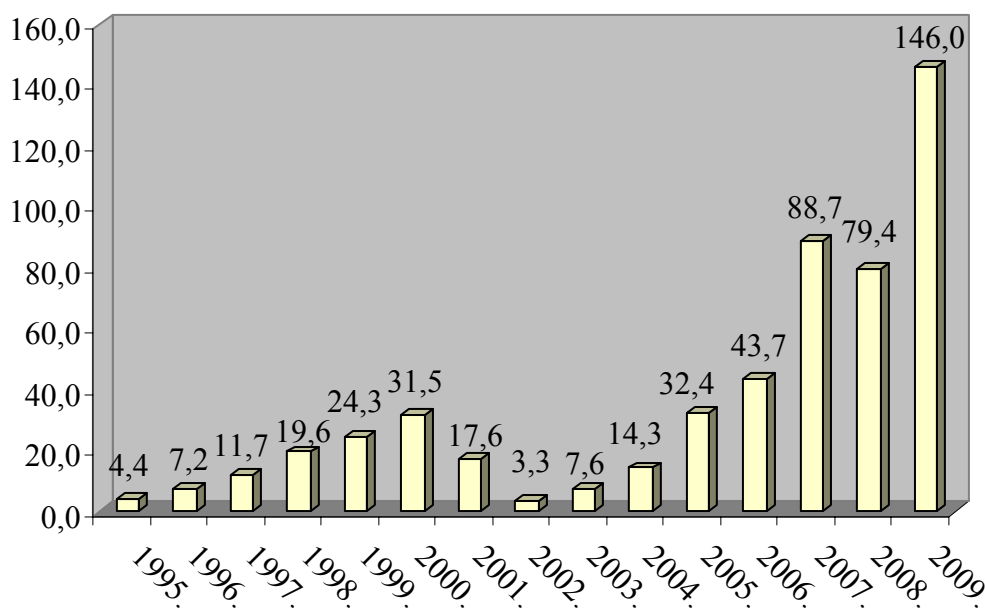
Programmas „Vides politikas integrācijas programma Latvijā” ietvaros 2009.gadā tika īstenoti divi apakšprojektu konkursi: „Starpdisciplināra izpēte un kapacitātes palielināšana vides politikas integrācijai” un „Vides tehnoloģijas un ekoinovācija”, kuru ietvaros tika apstiprināts līdzfinansējums 17 apakšprojektiem, kas veicina efektīvāku vides politikas integrāciju, orientējoties uz ilgtspējīgu attīstību, un demonstrē eko-efektīvus risinājumus, izmantojot vides jautājumu integrāciju citos tautsaimniecības sektoros. Šo apakšprojektu īstenošanai 2009.gadā tika ieguldīti 698 096 lati, tai skaitā EEZ finansējums 593 382 lati un valsts budžets – 104 714 lati. Kopumā programmas īstenošanā 2009. gadā ieguldīti 749 084 lati.

Prioritātes „Ilgtspējīga attīstība” ietvaros 2009.gadā noslēgti 4 individuālo projektu sadarbības līgumi par kopējām attiecināmajām izmaksām 1,667 milj. eiro apmērā, t.sk. finanšu instruments – 1,416 milj. eiro un valsts budžets – 0,25 milj. eiro. Savukārt prioritātes „Vides aizsardzība” ietvaros noslēgti 3 individuālo projektu sadarbības līgumi, kuru kopējās attiecināmās izmaksas ir 2,193 milj. eiro, attiecīgi finanšu instrumenta līdzekļi ir 1,671 milj. eiro un finansējuma saņēmēju līdzekļi 0,522 milj. eiro.

2009.gadā tika pabeigts viens projekts - „Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta vides izglītības un informācijas centrs – videi draudzīgās atjaunojamās enerģijas paraugs”, kas tika īstenots prioritātes „Vides aizsardzība” ietvaros. Uzstādot 11 siltuma sūkņus un 18 m² saules paneļus siltā ūdens iegūšanai, samazināsies CO₂ emisiju daudzums (56,6 t/gadā), tiks ietaupīta elektrība (16,54 MWh/gadā) un siltumenerģija (89,9 MWh/gadā).

INVESTĪCIJAS ŪDENSsAIMNIECĪBAS INFRASTRUKTŪRAS ATTĪSTĪBĀ

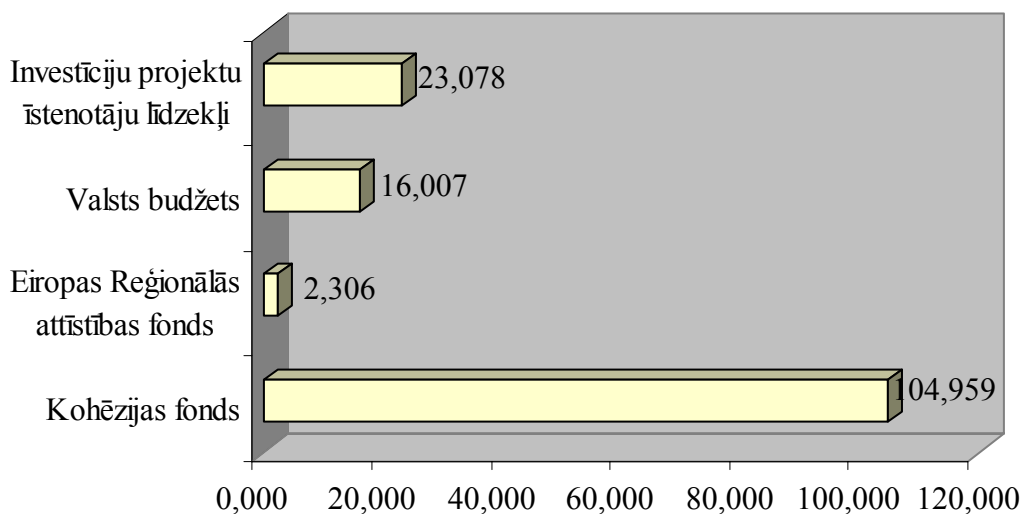
Laikā no 1995. līdz 2009. gadam ūdenssaimniecības attīstībā ieguldīti 531,7 milj. latu, no tiem 300,52 milj. latu ir ārvalstu finanšu palīdzība, ieskaitot ES fondus, valsts budžeta dotācija – 108,22 milj. latu, projektu īstenošanai ieguldītie līdzekļi – 122,86 milj. latu. Ieguldījumi ūdenssaimniecības attīstībā būtiski pieauguši pēdējo gadu laikā (6. attēls).

6. attēls. Investīcijas ūdenssaimniecības sistēmas attīstībā, 1995-2009, milj. LVL

Investīcijas ieguldītas jaunu notekūdeņu attīrīšanas iekārtu un dzeramā ūdens sagatavošanas iekārtu izbūvē un veco rekonstrukcijā, kā arī kanalizācijas un ūdensapgādes sistēmu kopējā attīstībā. Aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 20000 izbūvētas 26 un rekonstruētas 18 notekūdeņu attīrīšanas iekārtas, kanalizācijas tīkli paplašināti par ~360 km un rekonstruēti ~220 km garumā, savukārt ūdens apgādes kvalitātes uzlabošanai izbūvētas 32 un rekonstruētas 14 dzeramā ūdens sagatavošanas iekārtas, ūdensapgādes tīkli paplašināti ~320 km garumā un rekonstruēti ~145 km garumā. Būtiski uzlabojumi ūdenssaimniecības sabiedrisko pakalpojumu kvalitātē panākti arī apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000 – nodrošināta atbilstoša notekūdeņu attīrīšana 101 notekūdeņu attīrīšanas iekārtā, kvalitatīvs dzeramais ūdens tiek nodrošināts 99 dzeramā ūdens sagatavošanas iekārtās, izbūvēti un rekonstruēti kanalizācijas tīkli attiecīgi ~58 km un ~30 km garumā un ūdensapgādes tīkli attiecīgi ~57 km un ~90 km garumā.

Eiropas Savienības līdzfinansēto ūdenssaimniecības projektu sagatavošanā un īstenošanā 2009. gadā ieguldīti 146,350 milj. latu, no tiem infrastruktūras projektu īstenošanā 145,781 milj. latu. Kohēzijas fonda līdzfinansētajos infrastruktūras projektos ieguldīti 143,204 milj. latu, ERAF līdzfinansētajos – 2,577 milj. latu. Kopā infrastruktūras un tehniskās palīdzības projektos Kohēzijas fonda ieguldījums sastāda 71,7% no kopējām investīcijām, ERAF – 1,6%, valsts budžets – 10,9% un projektu īstenošanai līdzekļi – 15,8% no kopējām investīcijām (7. attēls).

7. attēls. Investīcijas ūdenssaimniecības sistēmas attīstībā, 2009, milj. LVL

Īstenojot Kohēzijas fonda līdzfinansētos projektus, lielākās investīcijas infrastruktūras projektos ieguldītas Rīgas plānošanas reģionā – 53,429 milj. latu jeb 37,4% no kopējām investīcijām, Vidzemes – 31,735 milj. (22,2%), Latgales – 25,860 milj. (18,1%), Kurzemes – 20,645 milj. (14,4%) un Zemgales plānošanas reģionā – 11,233 milj. latu jeb 7,9% no kopējām investīcijām. Savukārt investīcijas uz vienu iedzīvotāju Rīgas plānošanas reģionā ir 49 lati, Kurzemes – 67, Vidzemes – 130, Latgales – 71 un Zemgales plānošanas reģionā – 39 lati (2. tabula). Vidēji Latvijā uz vienu iedzīvotāju, īstenojot Kohēzijas fonda līdzfinansētos ūdenssaimniecības infrastruktūras projektus ieguldīti ~ 62 lati.

2. tabula. Investīcijas uz vienu iedzīvotāju ūdenssaimniecības sistēmas attīstībā plānošanas reģionos, īstenojot Kohēzijas fonda līdzfinansētos projektus, 2009

Plānošanas reģions	Investīcijas, milj. LVL	Investīcijas uz iedzīvotāju, LVL
Rīgas plānošanas reģions	53,429	49
Vidzemes plānošanas reģions	31,735	130
Kurzemes plānošanas reģions	20,645	67
Zemgales plānošanas reģions	11,233	39
Latgales plānošanas reģions	25,860	71

Ūdenssaimniecības infrastruktūras investīciju projekti ar Kohēzijas fonda atbalstu 2009. gadā tika īstenoti 70 aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 2000 un ar ERAF atbalstu 70 apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000 (3. tabula).

3. tabula. Aglomerāciju un apdzīvoto vietu, kur īstenoti ūdenssaimniecības projekti, sadalījums pa plānošanas reģioniem, 2009

Plānošanas reģions	aglomerāciju skaits	apdzīvoto vietu skaits
Rīga	21	10
Vidzeme	17	13
Kurzeme	15	21
Zemgale	5	9
Latgale	12	17
Kopā	70	70

Agglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu no 2000 līdz 10 000 ieguldīti 47% no Kohēzijas fonda līdzfinansētajos infrastruktūras attīstības projektos ieguldītajām investīcijām, 32% ieguldīti aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu no 10 000 līdz 100 000 (20 aglomerācijas) un 20% – aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 100 000 (Rīga, Daugavpils), attiecīgi – 67,910 milj., 46,017 milj. un 28,975 milj. latu.

Analizējot investīcijas ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstībā sadalījumā pa upju baseinu apgabaliem, redzams, ka, īstenojot Kohēzijas fonda līdzfinansētos projektus, vislielākie ieguldījumi 2009. gadā veikti Daugavas upju baseina apgabala aglomerācijās – 65,8% no kopējām investīcijām. Gaujas upju baseina apgabala aglomerācijās ieguldīti 17,1%, Ventas – 14,8% un Lielupes – 2,3% no kopējām investīcijām aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 2000 (4. tabula).

4. tabula. Aglomerāciju un investīciju sadalījums pa upju baseiniem, 2009

Upju baseini	milj. LVL	aglomerāciju skaits
Daugavas upju baseins	94,046	34
Gaujas upju baseins	24,467	18
Ventas upju baseins	21,141	16
Lielupes upju baseins	3,248	2

Daugavas upju baseina apgabalā īstenoti projekti 34 aglomerācijās, Gaujas – 18, Ventas – 16 un Lielupes upju baseina apgabalā – 2 aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 2000.

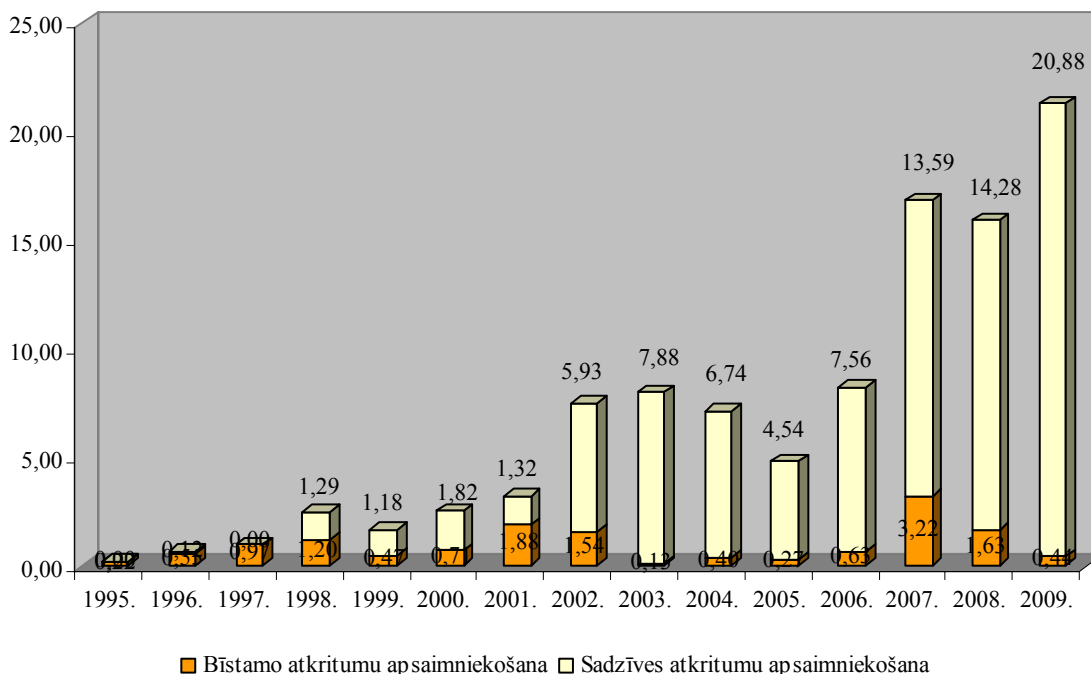

Īstenojot Kohēzijas fonda līdzfinansētos projektus palielināta ūdenssaimniecības pakalpojumu pieejamība – kanalizācijas tīkli paplašināti par ~ 48 km un ūdensapgādes tīkli par ~28 km. Līdztekus pakalpojumu pieejamībai uzlabota arī gan ūdensapgādes, gan kanalizācijas pakalpojumu kvalitāte – rekonstruēti ~ 22 km kanalizācijas tīklu un ~ 19 km ūdensapgādes tīklu; Līvānos, Salacgrīvā, Cesvainē un Olainē izbūvētas jaunas notekūdeņu attīrīšanas iekārtas, bet Valmierā, Salaspilī, Alūksnē, Dagdā, Smiltēnē, Preiļos, Daugavpilī, Liepājā, Olainē un Jaunolainē pabeigta notekūdeņu attīrīšanas iekārtu rekonstrukcija; savukārt atbilstoša dzeramā ūdens sagatavošana nodrošināta vēl 13 aglomerācijās, Valkā, Valmierā, Dagdā, Salacgrīvā, Alūksnē, Līvānos, Balvos un Baldone izbūvējot jaunas un Preiļos, Ķegumā Salaspilī, Daugavpilī un Liepājā rekonstruējot dzeramā ūdens sagatavošanas iekārtas.

Ūdenssaimniecības infrastruktūras projektu īstenošana apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000 ar ERAF atbalstu 2009. gadā tika tikai uzsākta – reāli sasniegumu parādīsies 2010. gadā.

INVESTĪCIJAS ATKRITUMU APSAIMNIEKOŠANAS SISTĒMAS ATTĪSTĪBĀ

Laikā no 1995. līdz 2009. gadam atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras attīstībā un normatīvo aktu prasībām neatbilstošo izgāztuvju reaktivācijā ieguldīti 101,36 milj. latu, t.sk. sadzīves atkritumu apsaimniekošanā 87,12 milj. latu un bīstamo atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras izveidē 14,24 milj. latu. Ārvalstu finanšu palīdzība, ieskaitot ES fondus, šo gadu laikā sasniegusi 55,38 milj. latu, valsts budžeta dotācija – 24,43 milj. latu, projektu īstenošanai ieguldītie līdzekļi – 21,55 milj. latu. Tāpat kā ūdenssaimniecības attīstībā ieguldījumi atkritumu apsaimniekošanas jomā būtiski pieauguši pēdējo gadu laikā (8. attēls).

8. attēls. Investīcijas atkritumu apsaimniekošanas attīstībā, 1995-2009, milj. LVL

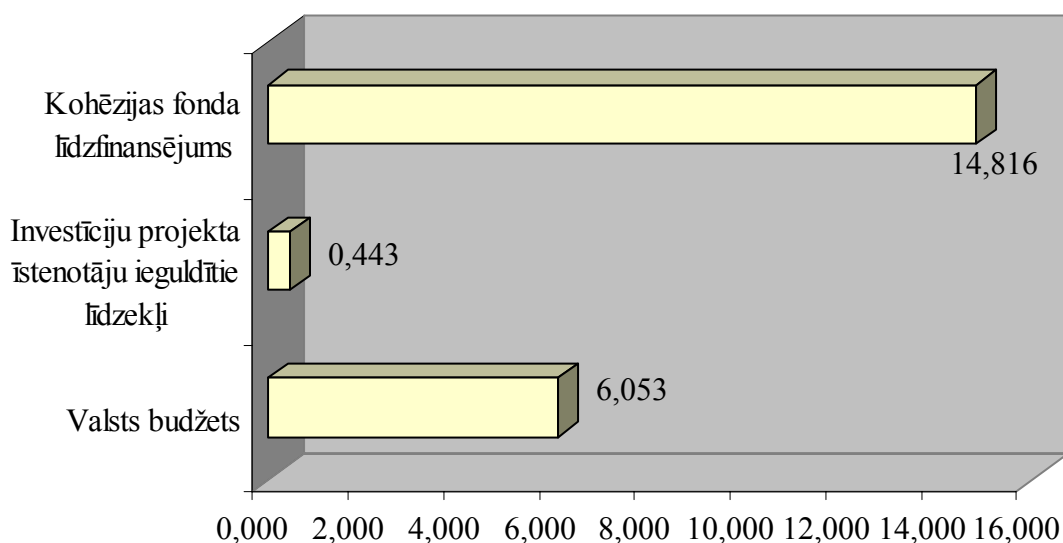
Ieguldot investīcijas, reaktivētas 296 normatīvo aktu prasībām neatbilstošas sadzīves atkritumu izgāztuves, izveidoti 945 dalītās vākšanas punkti, 4 dalītās vākšanas laukumi, 8 šķirošanas līnijas un 10 kompostēšanas iekārtas. Tomēr lielākā daļa no investīcijām ieguldītas

gan sadzīves, gan bīstamo atkritumu apglabāšanas poligonu izveidē, lai nodrošinātu atkritumu apglabāšanu iedzīvotājiem un videi nekaitīgā veidā (5. tabula).

5. tabula. Sadzīves atkritumu apglabāšanas poligoni

Nr.p.k.	Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas reģiona poligons	Reģiona iedzīvotāju skaits
1.	Ventspils SAA reģiona poligons „Pentuļi”	~ 90 000
2.	Liepājas SAA reģiona sadzīves atkritumu bioloģiskās pārstrādes un inerto atkritumu poligons „Ķīvītes”	~ 165 000
3.	Dienvidlatgales SAA reģiona poligons „Demene”	~ 230 000
4.	Austrumlatgales SAA reģiona poligons „Križevniki”	~ 110 000
5.	Malienas SAA reģiona poligons ”Kaudzītes”	~ 90 000
6.	Ziemeļvidzemes SAA reģiona poligons “Daibe”	~ 190 000
7.	Rīgas un Pierīgas SAA reģiona poligons „Getliņi”	~ 1 000 000
8.	Zemgales SAA reģiona poligons „Brakšķi” un „Grantiņi”	~ 195 000
10.	Piejūras SAA reģiona poligons „Janvāri”	~160 000

Ar Kohēzijas fonda līdzfinansējumu 2009.gadā īstenoti projekti par 21,312 milj. latu, no kuriem 20,876 milj. latu ieguldīti sadzīves atkritumu apsaimniekošanā, bet 0,435 milj. latu bīstamo atkritumu apsaimniekošanā un konkrēti radiācijas drošības vārtu piegādē bīstamo atkritumu poligonam „Zebrene”. Kohēzijas fonda līdzekļi ir 14,816 milj., valsts budžets – 6,053 milj. un projektu īstenotāju līdzekļi – 0,443 milj. latu (9. attēls).

9. attēls. Investīcijas atkritumu apsaimniekošanas attīstībā, 2009, milj. LVL

Lielāko daļu no ieguldītajām investīcijām atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras projektos un izgāztuvju rekultivācijā, t.i., 70% sastāda Kohēzijas fonda līdzfinansējums, ~28% ir valsts budžeta dotācija un 2% no kopējām investīcijām ieguldījuši projektu īstenotāji.

Lielākās investīcijas 2009. gadā ieguldītas Rīgas plānošanas reģionā – 8,524 milj. latu, bet mazākās – Latgales plānošanas reģionā, kas saistīts ar to, ka jau 2008. gadā tika pabeigti projekti Austrumlatgales un Dienvidlatgales sadzīves atkritumu apsaimniekošanas reģionos. Zemgales plānošanas reģionā investīcijas novirzītas arī bīstamo atkritumu poligona infrastruktūras attīstībai, savukārt pārējos plānošanas reģionos investīcijas ieguldītas sadzīves

atkritumu apsaimniekošanā, t.sk. normatīvo aktu prasībām neatbilstošo izgāztuvju rekultivācijā. Kopējās investīcijas atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstībā uz vienu iedzīvotāju Zemgales plānošanas reģionā – 15 lati, Vidzemes – 17, Latgales – 0,3, Kurzemes – 11 un Rīgas plānošanas reģionā – 8 lati (6. tabula).

6. tabula. Investīcijas atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstībā plānošanas reģionos, 2009

Plānošanas reģions	investīcijas, LVL	investīcijas uz iedzīvotāju
Rīga	8,524	8
Vidzeme	4,273	17
Kurzeme	3,554	11
Zemgale	4,852	15
Latgale	0,107	0,3
Kopā	21,312	9

Piejūras sadzīves atkritumu apsaimniekošanas reģionā, kas ietilpst Rīgas un Kurzemes plānošanas reģionā, ekspluatācijā nodots sadzīves atkritumu apglabāšanas poligons un rekultivētas normatīvo aktu prasībām neatbilstošās 18 atkritumu izgāztuves 26 ha platībā. 2009. gadā uzsākts īstenot arī infrastruktūras attīstības projektu Vidusdaugavas sadzīves atkritumu apsaimniekošanas reģionā, kurā vienīgajā vēl nav izveidots normatīvo aktu prasībām atbilstošs atkritumu apglabāšanas poligons, kā arī uzsākta 27 sadzīves atkritumu izgāztuvju rekultivācija.

INVESTĪCIJAS DABAS AIZSARDZĪBĀ

Dabas aizsardzības projekti 2009. gadā tika īstenoti ar LIFE (LIFE+) programmas un Eiropas Kopenas iniciatīvas – INTERREG finansiālu atbalstu.

LIFE programmas līdzfinansēto projektu īstenošana

LIFE programmas ietvaros 2009. gadā tika īstenoti 5 projekti, kuru realizācijā ieguldīti 0,335 milj. lati.

Projekta „Jūras aizsargājamās teritorijas Baltijas jūras austrumu daļā” ietvaros 2009. gadā izstrādāti aizsargājamo jūras teritoriju „Nida – Pērkone” un „Rīgas līča rietumu piekraste” dabas aizsardzības plāni, sagatavots kartogrāfiskais materiāls par jūras piekrastes dabas vērtībām un smilšu deponēšanas ietekmi, kā arī realizēti sabiedrības informēšanas pasākumi, tai skaitā izplatīta filma „Ieraugi jūru” un grāmata „Ieraugi Baltijas jūru – mūsu vienīgo un kopīgo” piecās valodās un izstrādāts interaktīvs interneta portāls par dabas vērtībām Baltijas jūras austrumu daļai (www.visitbalticsea.net). Filma un grāmata ir izplatīta skolu, augstskolu un piekrastes pašvaldību bibliotēkām. Aizsargājamo jūras teritoriju krastā ir uzstādīti 12 informācijas stendi, kuros piekrastes apmeklētāji var iepazīties ar šajās teritorijās sastopamajām dabas vērtībām.

Projektā „Pasākumi piesārņojuma ar ūdens videi bīstamajām vielām samazināšanai Baltijas jūrā” visā Latvijas teritorijā identificētas ūdens un sedimentu paraugu ņemšanas vietas, lai noteiktu vairāku prioritāro un monitoringa programmās neiekļauto bīstamo vielu koncentrācijas. Veikta visu projekta partneru uzdevumos izmantoto vielu kartēšana un inventarizācija prioritāro bīstamo vielu aizvietošanas stratēģijas izstrādei. Projekta ietvaros sagatavots un izplatīts informatīvs materiāls par videi bīstamajām vielām, to noteikšanas kritērijiem un spēkā esošajiem ierobežojumiem šo vielu izmantošanai, kā arī izstrādāta

sabiedrības informēšanas stratēģija par tādu sarežģītu jautājumu kā bīstamās ķīmiskās vielas apkārtējā vidē informēšanas iespējām.

LIFE+ programmas atbalstīto projektu „Vides politikas un pārvaldības priekšlikumu izstrāde, demonstrējot tūrisma attīstības ieguvumus vides, sociālajā un ekonomikas jomā Slīteres nacionālajā parkā” plānots ieviest no 2009. līdz 2012. gadam. Sadarbībā ar iedzīvotājiem un tūrisma uzņēmējiem 2009.gadā sagatavoti priekšlikumi ilgtspējīga tūrisma attīstībai Slīteres nacionālajā parkā. Kājāmgājējiem, velobraucējiem, laivotājiem, autobraucējiem un dabas vērotājiem izstrādāti 5 jauni tūrisma produkti, kas sistematizēti 9 maršrutos nacionālā parka iepazīšanai. Rūpējoties par dabai un tūristiem draudzīgu infrastruktūru, uzsākts darbs pie vadlīniju izstrādes aktīvā tūrisma maršrutu krāsu marķējumam un vadlīniju izstrādes, ko iekļaut brīvdabas informācijā. Lai fiksētu un novērtētu, kā tūristi un to darbības ietekmē dabas un kultūras objektus, t.i., lai noteiktu tūrisma plūsmas vides, sociālās un ekonomiskās ietekmes dinamikas aspektus, izstrādātas Slīteres nacionālā parka tūrisma monitoringa metodoloģijas vadlīnijas - apmeklētāju monitoringa metodoloģija.

Projekts „Bioloģiskās daudzveidības atjaunošana militārajā poligonā un Natura 2000 teritorijā „Ādaži”” tika īstenots no 2006. līdz 2009. gadam. Projekta mērķis bija sabalansēt militārās un dabas aizsardzības intereses, atjaunot un uzturēt teritorijas dabas vērtības, izglītot karavīrus dabas aizsardzības jomā un nodrošināt sadarbību ar citiem Natura 2000 teritoriju, kur atrodas militārie objekti, apsaimniekotājiem. 2009. gadā turpinājās teritorijas attīrīšana no nesprāgušās munīcijas, tika pabeigta virsāju, pļavu, purvu un saldūdens biotopu atjaunošana (koku un krūmu ciršana, pļaušana, kontrolēta dedzināšana, niedru pļaušana, atvašu pļaušana), kā arī turpinājās projekta apsaimniekošanas pasākumu ietekmes monitorings uz putnu sugām un virsāju, pļavu, purvu un saldūdeņu biotopiem. 2009. gadā 600 karavīri tika apmācīti par dabas aizsardzību. Visu gadu militārpersonas regulāri patulēja, lai novērstu dabas aizsardzības noteikumu pārkāpumus. 2009.gada oktobrī notika projekta noslēguma konference, kurā piedalījās 50 dalībnieki no 9 valstīm.

Projekta „Biotopu apsaimniekošanas pilnveidošana NATURA 2000 teritorijā – Vestienas aizsargājamo ainavu apvidū” ietvaros 2009. gadā no 5 izvēlētajām saimniecībām saimniecībai „Brici” (Aronas pagasts) izstrādāts agrovides plāns, ~15,8 ha platībā atjaunoti dabiskie un pusdabiskie (*semi-natural*) zālāji, svešzemju sugu izplatība ierobežota ~19,95 ha platībā, tika izveidotas 2 dabas takas – viena pie Viešūra ezera, un viena pie Pulgošņa ezera. Ir uzstādītas 40 informācijas zīmes par augiem, 2 norādes, 3 informatīvie stendi, kā arī uzstādītas 8 atkritumu urnas. 2009. gadā notikuši 2 semināri par svešzemju sugu izplatīšanas samazināšanu un 2 semināri par ūdeņu biotopiem. Papildus izdoti bukleti "Mežu biotopu apsaimniekošana aizsargājamo ainavu apvidū „Vestiena””, „Pļavu biotopu apsaimniekošana” un „Saldūdens biotopu apsaimniekošana un aizsardzība”.

ES struktūrfondu 3. mērķa „Eiropas teritoriālā sadarbība” 2007. - 2013. gadam Eiropas teritoriālās sadarbības programmas

Dabas aizsardzības pārvaldes Ķemeru nacionālā parka administrācija īsteno Igaunijas – Latvijas pārrobežu sadarbības programmas projektu „Atpakaļ pie dabas”. Tā mērķis ir kopīgiem spēkiem uzlabot aizsargājamo dabas teritoriju pārraudzību un izglītēt plašāku sabiedrību par vides aizsardzības jautājumiem un īpaši par mitrājiem. Projekta ietvaros 2009. gadā tika noorganizēts starptautiskajai ūdens dienai veltīts pasākums Jūrmalas Jauno dabas draugu centrā, konkurss par mitrāju tēmu un talka Slampes upītes krastu sakopšanai; izdots mitrāju kalendārs ar bērnu un jauniešu zīmējumiem un fotogrāfijām; uzsākts darbs pie

pasaku grāmatas par mitrājiem, noteicēja par dumbrāja sugām un DVD par sikspārņiem sagatavošanas. Projekta aktivitātēs 2009. gadā ir piedalījušies 206 dalībnieki.

Projekta „Neapzinātās kultūras mantojuma vērtības meža kultūrvidē”, kur Latvijas puses vadošais partneris ir Valsts meža dienests, mērķis ir apzināt un saglabāt līdz šim neapzināto kultūras mantojumu Latvijas lauku ainavā. Projektā plānots sagatavot objektu inventarizācijas metodiku, apmācīt inventarizētājus un inventarizēt objektus Valmieras, Valkas, Limbažu un Alūksnes rajonos (pēc vecā administratīvā iedalījuma), izveidot datu bāzi, izstrādāt rekomendācijas kultūras mantojuma objektu apsaimniekošanai, izveidot demonstrācijas un mācību vietas un sagatavot sabiedriskā monitoringa metodiku. 2009.gadā izstrādāta inventarizācijas metodika, apmācīti 100 inventarizētāji, kā arī uzsākta objektu inventarizācija.

Projekta „Klimata izmaiņas: ietekme, izmaksas un pielāgošanās Baltijas jūras reģionā” būtība ir sekmēt valsts politikas ieviešanu globālo klimata pārmaiņu mazināšanā un iesaistīt ieinteresētās puses un sabiedrību šo pārmaiņu mazināšanā vietējā līmenī. Projektā paredzēts iekārtot interaktīvu izstādi par klimata pārmaiņām un to mazināšanas iespējām un izveidot Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā reģionālo izziņas un apmācības centru. 2009.gadā noorganizēti 19 semināri, kuros kopā piedalījušies 610 dalībnieku. Informatīvajos semināros vietējie iedzīvotāji tika aicināti piedalīties piekrastes vētru pakļauto teritoriju un vētru postījumu monitoringā, maksimāli izmantojot fotofiksācijas, lai šos materiālus varētu izmantot izstādes sagatavošanā, bet semināros ar vietējās pašvaldības politiķiem tika diskutēts par nepieciešamību teritorijas plānojumā iestrādāt klimata izmaiņu aspektus. Praktiskajos semināros vairākos Salacas upes posmos un upes pietekās tika organizēti praktiskie darbi vietējai sabiedrībai gan ūdens kvalitātes noteikšanā, gan skābekļa režīma uzturēšanā un eutrofikācijas (aizaugšanas) procesu mazināšanā.

Latvijas Dabas muzejs projekta „Vides saziņa Baltijas jūras reģionā” ietvaros 2009. gadā vides gidēm un muzeja speciālistiem noorganizēja seminārus „Baltijas jūras augi un dzīvnieki” un „Kā veidot izstādi telpās un laukā?”, organizēja divu dienu ekspedīciju gar Baltijas jūras piekrasti Kurzemes reģionā, lai vāktu materiālus izstādei par Baltijas jūru, kuras koncepcija ir izstrādes stadijā, kā arī izdeva avīzīti „Augi un dzīvnieki Baltijas jūrā un piekrastē” un spēli „Laši nārsto”.

Slīteres nacionālā parka administrācija projekta „Baltijas Zaļā josta” ietvaros īsteno divus pilotprojektus – „Ziemeļkurzemes ekspresis” un „Redzēt savām acīm”. Slīteres nacionālajā parkā plānots izveidot jaunu tūrisma produktu – ar informācijas stendiem aprīkot dabas taku kājāmgājējiem un velotūristiem dot iespēju doties pa bijušo šaursliežu dzelzceļa stigu, ko no 20. gs. otrās puses līdz sešdesmitajiem gadiem ik dienas mēroja mazbānītis lepni dēvēts arī par Ziemeļkurzemes ekspresi. Pilotprojekta ietvaros 2009. gadā tika izdota brošūra latviešu, vācu un angļu valodā „Ziemeļkurzemes šaursliežu dzelzceļš – militārais mantojums no Pirmā pasaules kara. 1916.-1963.”, kā arī veikti priekšdarbi dabas takas izveidei un izgatavotas stendu sagataves un norādes stabi dabas takas aprīkošanai. Savukārt pilotprojekta „Redzēt savām acīm” mērķis ir uzlabot informāciju dabas aizsardzības jomā, vienlaicīgi pasargājot Slīteres nacionālā parka dabu no tiešas antropogēnas slodzes, izglītojoši informatīvos pasākumus īstenojot interneta vidē vietnē www.slitere.lv. 2009. gadā uzstādīta tiešraides kamera Slīteres bākā, kas filmē skatu uz Slīteres nacionālā parka mežiem un Baltijas jūru, kā arī iepirkta meža kamera dzīvās dabas slēptai, nepārtrauktai filmēšanai Slīteres mežā – mājas lapas sadaļā *Vērosim dabu kopā* un *Discover the nature* tiek publicēti uzfilmētā materiāla fragmenti ar dabas pētnieka komentāriem latviešu un angļu valodā.

Projekta “Nacionālie parki un ieguvumi – sociālekonomiskā labuma veidošana reģionos, ilgtspējīgi apsaimniekojot tajos esošās aizsargājamās dabas teritorijas” mērķis ir nodrošināt ilgtspējīgu reģiona attīstību 8 aizsargājamās dabas teritorijās sešās valstīs ap Baltijas jūru, kā arī veikt pētījumus par ilgtspējīga tūrisma ieguldījumu reģiona ekonomiskajā, ekoloģiskajā un sociālajā attīstībā. 2009. gadā, uzsākot darbu pie Ķemeru nacionālā parka ilgtspējīga tūrisma attīstības stratēģijas, tika intervēti pašvaldību pārstāvji un tūrisma uzņēmēji nacionālā parka teritorijā, kā arī tika noorganizēti 2 semināri, kuros kopumā piedalījās 80 dalībnieki. Lai tūrisma uzņēmēji varētu informēt savus viesus par Ķemeru nacionālajā parkā pieejamo dabas un kultūras tūrisma piedāvājumu, tika izdots plakāts par nacionālā parka tūrisma objektiem.